

Pontozott repülőszöcske (*Phaneroptera nana*) és önbeásósáska (*Acrotylus insubricus*) állományának jelentős növekedése a Dél-Nyírségben 2020 után

VESZELINOV OTTÓ

4271 Mikepércs, Petőfi utca 59/2.
E-mail: veszelinovo@gmail.com

Kivonat. A Dél-Nyírség élőhelyein a 2012–13. években 86 mintavételi ponton végzett faunisztikai vizsgálatok során a pontozott repülőszöcskét egy helyszínen észlelték, míg az önbeásósáska nem került elő. Egy 2025-ös, 56 helyszínen végzett felméréssorozat azonban mindkét faj esetében jelentős állománynövekedést igazolt. Pontozott repülőszöcskét 27 mintavételi ponton minimálisan 56 példányban, illetve egy további helyszínen 10 példánytól nagyobb mennyiségben sikerült kimutatni. Önbeásósáska 34 mintavételi ponton került elő, ezek közül 11 helyszínen tömegesen, másik 11 helyszínen pedig tíznél több példányban. Az önbeásósáska a 2025-ös 56 mintavételi pont egyötödénél, illetve a 34 előfordulási helyszín egyharmadánál domináns faj volt az egyenesszárnyú-közösségen belül.

Kulcsszavak: állományváltozás, biogeográfia, egyenesszárnyú, elterjedés, Orthoptera, rekolonizáció

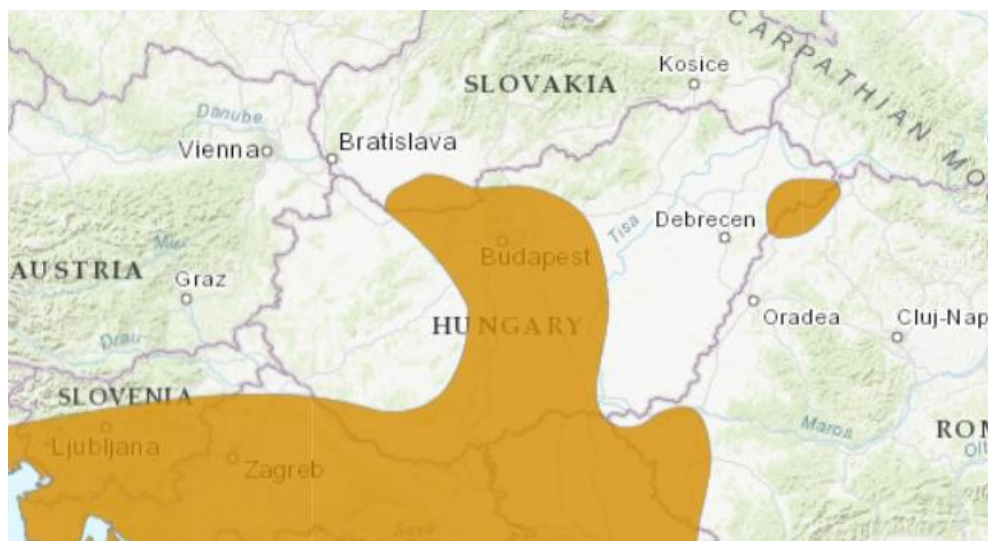
Elfogadva: 2026.08.11.

Elektronikusan megjelent: 2026.08.22.

Bevezetés

A pontozott repülőszöcske (*Phaneroptera nana* FIEBER, 1853) előfordulása 1948-tól ismert hazánkban (NAGY 2005), majd azt követően minden tájegységünkön megjelent, meghódította az országot (SZÖVÉNYI *et al.* 2016). NAGY és RÁCZ (2007) munkája alapján Magyarországon egy ötös skálán a III., kevésbé gyakori kategóriába tartozó faj. SZÖVÉNYI és munkatársai (2016) a „kihalt” státuszon kívül három kategóriát tartalmazó publikációja alapján a Tiszai-Alföldön a 2., lokális besorolásba tartozik. Az önbeásósáska (*Acrotylus insubricus* (SCOPOLI, 1786)) Magyarországon kevésbé gyakori az előző fajjal összevetve, ugyanezen írások alapján országosan a II., szórányos kategóriába (NAGY & RÁCZ 2007), illetve a Tiszai-Alföldön az 1., ritka besorolásba (SZÖVÉNYI *et al.* 2016) tartozik. Az IUCN utoljára 2016-ban aktualizált elterjedési térképe (1. ábra) szerint (HOCHKIRCH *et al.* 2016) az önbeásósáska nem fordul elő a Dél-Nyírségben, míg a pontozott repülőszöcske hazánk minden táján elterjedt faj. Az 1. ábra esetében feltételezhető, hogy egy európai léptékű térképen a fajnak régóta ismert előfordulási helyszíneként a Dél-Nyírséget jelölné a látható élőhelyfolt, azonban annak elhelyezése „elcsúszott”. Ebben az esetben az a következtetés vonható le az elterjedési térképről, hogy az önbeásósáskanak elszigetelt populációja él a Nyírség déli részén.

„*Oedipoda insubricus*” néven már TÖRÖK (1882) megemlítette az önbeásósáska debreceni előfordulását, illetve előbbi szerző korai adataira hivatkozva MOCSÁRY (1877) szintén felsorolta „Bihar és Hajdu megyék egyenesröpüi” között. Később SIROKI (1966) már *Acrotylus insubricus* néven Debrecen-Halápról jelezte gyakori előfordulását és RÁCZ (2001) is említi a Nyírségből. A debreceni Déri Múzeum Orthoptera-gyűjteményében 1958., 1962., 1964. és 1966. években, Debrecen külterületén gyűjtött bizonyító példányok találhatók.

1. ábra: *Acrotylus insubricus* elterjedése Magyarországon (HOCHKIRCH *et al.* 2016)

Figure 1. *Acrotylus insubricus* spread in Hungary (HOCHKIRCH *et al.* 2016)

A Dél-Nyírség kistáj területének egyenesszárnú faunáját az ezredfordulót követően FADEL NADIN vizsgálta. 2012 és 2013 nyári időszakban 86 különböző helyszínen végzett mintavételeket, melynek során a gyűjtött anyagot témavezetője, SZÖVÉNYI GERGELY segítségével határozta meg (FADEL 2014). Diplomadolgozatában részletes adatsorokat közöl a terepen önállóan vagy részben témavezetőjével közösen detektált, illetve a begyűjtött, majd laborkörülmények között meghatározott fajok mennyiségi viszonyairól. Leírása alapján a gyűjtések során 51 egyenesszárnú rovarfaj (19 Ensifera és 32 Caelifera alrendbe sorolható faj) összesen 9282 egyedet észlelték. Ekkora mintaszám mellett 2012. és 2013. években önbeásósáskát egyáltalán nem észleltek vagy gyűjtöttek, illetve a 86-ból csupán egy mintavételi ponton detektáltak 5 példány pontozott repülőszöcskét. Ezeket a példányokat 2012. július 9-én regisztrálták a Debrecen-Haláphoz tartozó Álló-hegy pusztai tölgyes tisztásán. Említésre érdemes, hogy felméréseik során a zöld repülőszöcske, *Phaneroptera falcata* (PODA, 1761) gyakoribb faj volt a vizsgálati területen, hiszen 3 mintavételi helyszínen összesen 8 példányát azonosították. A csapadékadatok tekintetében a 2012. év első kilenc hónapja súlyos szárazsággal volt jellemezhető. Összességében a 2012. évet az 1901 óta mért adatok tükrében a tizedik legszárazabb évné tekintették. Ennek alapján a 2012. évi

felmérések során minimum az önbeásósáska szempontjából kedvező, száraz időjárás uralkodott a Dél-Nyírségben, így a környezeti tényezők nem lehettek akadályai a faj kimutatásának.

A 2010-es évek közepétől az önbeásósáska dél-nyírségi limitált jelenlétére következtethetünk a Vámspércs külterületén 2014., 2016. és 2017. években folytatott kutatások alapján (MATUS *et al.* 2017), ahol legeltetett gyepekben maximum néhány 10 példányos mennyiségben észlelték.

Anyag és módszer

A 2025. évben végzett felmérések során augusztus 1. és szeptember 30. között összesen 56 különböző helyszínen történtek mintavételek a Dél-Nyírség nyugati felében néhány októberi felvétellel kiegészítve az adatsorokat. A mintavételi pontok kis része, kb. 10%-a mutatott átfedést FADEL (2014) gyűjtési helyszíneivel, mivel nem a korábbi adatok ellenőrzése, hanem azokat kiegészítve a Dél-Nyírség minél jobb lefedettsége volt a cél. Ugyanakkor több olyan élőhelyfragmentum (pl. Debrecen-Dombos környéki gyepek, hajdúbagosi Nagy-nyomás, hajdúhadházi Liget-legelő, hajdúsámsoni Martinkai-legelő) területén zajlott megfigyelés 2025-ben, ahol 2012-ben és 2013-ban FADEL NADIN is járt, de adott élőhelyen belül minden esetben más helyszínek felkeresése volt a cél. Az 1. táblázatban kerülnek bemutatásra olyan egymáshoz közeli (egymástól maximum 1–2 km távolságra, néhol azonban csak pár száz m-re elhelyezkedő) helyszínek, ahol mindkét időszakban azonos vegetációtípusban történtek mintavételezések. A vegetációtípus megnevezése során FADEL (2014) által leírtakat vettem alapul. Feltüntetésre kerülnek a táblázatban a mintavételi időszakok (2012–13-ból csak ezek ismertek) és 2025-ös dátumok. Ezek alapján a terepi munkák Debrecen-Dombos esetében azonos hónapban, a többi helyszín esetében 1–1,5 hónapos különbséggel valósultak meg. Ezen helyszínek esetében közvetlenül összevethetők a 2012–2013. és a 2025. évi adatok. A többi mintavételi helyszín alapján kistájszintű következtetések levonására van lehetőség.

A 2025-ös mintavételi helyek közül a legnyugatibb pont a debreceni Nagyerdőben, a legészakibb pont a hajdúhadházi lőtér területén, a legkeletibb pont Monostorpályi északi külterületére esett, illetve a legdélebbi pont a hajdúbagosi Nagy-nyomás területén volt található. Az NBmR módszertani útmutatójában ajánlott klasszikus fűhálózás mellett a vizuális észlelés és a hang alapján történő keresés egyaránt alkalmazásra került minden felmérési helyszínen. Konzerválással kombinált begyűjtések nem történtek. Minden fűhálózás során megfogott – terepen azonnal nem határozható – példányt, illetve a lehetőségekhez képest a csupán terepen észlelt példányokat is lefényképeztem, majd vagy a helyszínen, vagy otthon történt a fajok meghatározása a fényképekről. A képek minden esetben archiválásra kerültek, melyeken jól beazonosíthatók a 2025-ös előzetes, háromhavi felmérések során kimutatott 50 egyenesszárnýú faj egyedeinek faji bélyegei. A határozás HARZ (1969, 1975) munkái, valamint IORGU és IORGU (2008), illetve KOČÁREK és munkatársai (2005) kiadványai segítségével valósult meg. 2025-ben a következő települések külterületein történtek a megfigyelések: Debrecen, Hajdúbagosa, Hajdúhadház, Hajdúsámson, Hosszúpályi, Mikepércs, Monostorpályi. Az *izeltlabuak.hu* weboldalra feltöltött adatok határozásait DOBOS ZSOLT validálta.

1. táblázat. Azonos helyszínek és vegetációtípusok a 2012–2013-as és 2025-ös mintavételi pontok között

Table 1. Same locations and vegetation types between the 2012–2013 and 2025 sampling points

Helyszínek és vegetációtípusok	Mintavételi dátum 2012–13	Mintavétel központi koordináta 2012–13	Mintavételi dátum 2025	Mintavétel központi koordináta 2025
Hajdúbagos, Nagy nyomás, nyílt és zárt homoki gyepek	2012.06.14.–08.31., 2013. 07.12.–08.20.	47.4127, 21.6829, 47.4035, 21.6742	2025.09.19.	47.4133, 21.6765, 47.4066, 21.6691
Hajdúhadház, Ligetlegelő, nyílt homoki legelő	2012.08.29., 2013. 07.12.–08.20.	47.6927, 21.7118,	2025.09.15.	47.6825, 21.6990
Hajdúsámson, Martinkai-legelő, homoki legelő	2012.06.14.–08.31., 2013. 07.12.–08.20.	47.5752, 21.7815, 47.5793, 21.7953	2025.09.05., 2025.09.22.	47.5721, 21.7806, 47.5814, 21.7729, 47.5827, 21.7793
Debrecen-Dombos, homoki legelő		47.6045, 21.6977	2025.08.23.	47.6184, 21.7116
Monostorpályi, homoki legelő		47.4109, 21.7793, 47.4171, 21.8009	2025.09.21.	47.4333, 21.7856

A Mellékletben szerepelnek az egyes gyűjtési helyszínek. Itt részletesen megadásra kerül, hogy a konkrét helyszíneken mely fajból mennyi példány lett észlelve. A táblázatban található 10+ és 100+ mennyiségi kategóriák nagyságrendi becslést jelentenek az egyes felmérési területeken 100 m² kiterjedésű élőhelyen észlelt példányokról. A táblázat tartalmazza az egyes adatsorokhoz hozzárendelhető 10 × 10 km-es UTM-négyzetek kódját is, mivel NAGY és RÁCZ (2007) munkája szintén erre az országos UTM-hálózatra épült. A jelen publikációban szereplő felmérési adatok UTM-besorolása az országos adatbázisba illesztés érdekében valósult meg.

Eredmények

2025-ben a hét felkeresett település közigazgatási területének mindegyikén előkerült mindkét faj. Pontozott repülőszöcskét (*Ph. nana*) az 56 felkeresett helyszínből 27 esetben sikerült kimutatni minimálisan 56 példányban, illetve ezen felül egy helyszínen 10 példánytól nagyobb mennyiség volt jelen (így összesen minimum 66 pld.). Előfordulási helyszínei között egyaránt voltak üde, sásos-gyékényes-fűzbokros élőhelyek, üde csatornaparti gyomos-magaskórós vegetáció, vagy erdőszéli, esetleg fasorok mentén található üde vagy száraz élőhelyek. Előkerültek azonban példányai zárt homoki gyepek mélyebben fekvő, magasabb növényzeti állományából (pl. a hajdúhadházi lőtérén vagy a hajdúbagosi Nagy nyomás területén), illetve zárt erdők belsejében levő erdei utak mellől és nyiladékaiból (debreceni Nagyerdő), valamint belterületi lakótelep parkolójából is (Debrecen, Domokos Lajos utca). Alábbiakban az a három helyszín kerül bemutatásra, ahol legnagyobb példányszámban volt jelen a faj 2025-ben.

Debrecen, Fancsika I. tározó keleti medrében kialakult keserűfüves, gyékényes medervegetáció (központi koordináta: 47.5122, 21.7320). Ezen az élőhelyen korábban vízi vegetáció volt jelen, de a tározó évekkal korábban kiszáradt, ezt követően a mederben zárt növényzet alakult ki. Itt 2025. augusztus 27-én és szeptember 15-én tíznél nagyobb példányszámban észleltem a faj jelenlétét. Minden megfogott vagy terepen fényképezett és fotóról azonosítható példány ennek a fajnak a bélyegeit mutatta.

Debrecen, bánki láptó területén található sásos, fűzbokros láprét (központi koordináta: 47.4493, 21.7488), ahol 2025. szeptember 21-én 8 példányt észleltem.

Debrecen, Cserei-dűlőben levő sásos-fűzbokros üde élőhelyfolt (központi koordináta: 47.5386, 21.7165), ahol 2025. szeptember 23-án 5 példány volt jelen.

A 2012–2013-as felméréshez hasonlóan itt is érdemes kitérni a zöld repülőszöcske (*Ph. falcata*) észlelésekre, mint rokonfaj előfordulására. 2025-ben a felkeresett 56 helyszín közül csupán kettő mintavételi területen sikerült kimutatni a faj jelenlétét egy-egy példányban.

Szlovákiában 1996–2021 között intenzíven kutatták mindkét *Phaneroptera*-faj elterjedését. 2010 után a *Ph. falcata* esetében csupán kis mértékben (néhány %-ban) emelkedett, míg a *Ph. nana* tekintetében jelentősen (közel háromszorosán) növekedett a detektálási helyszínek száma (KRISTIN *et al.* 2022). Ezek az eredmények azonos trendet mutatnak a dél-nyírségi adatokkal.

Önbeásósáska (*A. insubricus*) a kutatás 56 helyszínéből 34 mintavételi ponton volt jelen. Ezek közül 11 helyszínen tíznél több példányban, további 11 helyszínen pedig tömegesen, azaz 100 példány fölötti mennyiségben fordult elő helyszínenként 100 m²-re vetítve. Ezek az élőhelyeken nem valósult meg állománybecslés, mindenhol csak a mennyiségi kategóriák (10+ vagy 100+ példány) kerültek feljegyzésre. Tömeges előfordulási helyszínek rövid jellemzéssel:

Debrecen, Dombostanyától északra homoki gyepek néhol nyílt talajfelszínnel (központi koordináta: 47.6184, 21.7116),

Debrecen-Bánktól délre homoki kaszáló nyílt foltokkal és burgonyaföld (központi koordináta: 47.4686, 21.7355),

Debrecen, Mézeshegyi-tó medrétől délre gyomos lucernás és nyílt felszínű, gyomos homoki legelő (központi koordináta: 47.4457, 21.7162),

Hajdúhadház rekultivált hulladéklerakója mellett levő nyílt homoki gyepek sok nyílt felszínnel (központi koordináta: 47.6825, 21.6990),

Hajdúhadház, temetőtől északra homokbuckákon nyílt homoki gyepek (központi koordináta: 47.6817, 21.6870),

Hajdúsámsontól északra nyílt homoki gyepek változó vegetáció-magassággal (központi koordináta: 47.6169, 21.7419),

Hajdúsámsón, Martinkai-legelő nyugati részén nyílt, változó magasságú homoki gyepek (központi koordináta: 47.5721, 21.7806),

Hajdúsámsón, Martinkai-legelő északi részén száraz, alacsony homoki gyepek sok helyen csupasz talajfelszínnel (központi koordináta: 47.5814, 21.7729),

Hajdúsámson, Martinkai-legelő északi részén száraz, alacsony homoki gyepek, mélyebb részekben sásos üde foltok kétszikűekkel (központi koordináta: 47.5827, 21.7793),

Hosszúpályitól északra idős nyárfa ültetvény mellett gyomos szántók pl. cirokkal (központi koordináta: 47.4128, 21.7389),

Monostorpályitól északra részben nyílt, részben zárt (ezüstperjés, térdig érő) homoki gyepek (központi koordináta: 47.4333, 21.7856).

Az önbeásósáska (*A. insubricus*) a 2025-ös 56 mintavételi pont együtödénel, illetve a 34 előfordulási helyszín egyharmadánál tömeges előfordulásával domináns faj volt az egyenesszárnjú-közösségekben belül. A felsorolt 11 helyszínből 10 esetében homoki gyepek, míg egy helyszínen gyomos szántó volt az élőhely. A hazánkban máshol száraz gyepi vagy köves élőhelyekre jellemző faj a Dél-Nyírségben olyan habitatokban is előkerült, ami nem mondható tipikus élőhelyének. Így előfordult kis példányszámban például fűzbokrokkal szegélyezett üde gyepek kopárabb foltjain vagy a zárt debreceni Nagyerdő belső részein levő, 0,5–2 hektáros tarvágásainak homokos talaján vagy mezőgazdasági területeken (pl. napraforgó tábla, lucernaföld) nyíltabb foltjain.

A fent felsorolt 11 helyszínből 4 szerepel az 1. táblázatban is, ahol 5 olyan élőhelyfolt került megadásra, melyek esetében 2012–2013-ban és 2025-ben egyaránt történtek mintavételek azonos vegetáció-típusokban. Ennek alapján kijelenthető, hogy négy mintavételi egység (hajdúhadházi Liget-legelő, hajdúsámsoni Martinkai-legelő, Debrecen-Dombos környéki és Monostorpályitól északra levő homoki gyepek) területén közvetlen összehasonlításra adódik lehetőség. Míg 2012–2013-ban ezeken az élőhelyeken egyáltalán nem találtak a faj egyedeivel, addig 2025 nyarának végén, őszenek elején az önbeásósáska tömegesen fordult elő.

A faj irodalmi adatok alapján a XIX. és a XX. században egyaránt ismert volt a Dél-Nyírségből, így a 2020-as években tapasztalható pozitív állományváltozási trend nem új betelepülés, hanem a korábban létező állományok megerősödése, illetve korábbi élőhelyek újrakolonizálása. A faj 2012–2013-as dél-nyírségi hiánya meglepő, de mint alább láthatjuk, nem egyedi sajátosság.

Érdekes, a dél-nyírségihez hasonló jelenség, hogy az önbeásósáska Szlovákiában 1994-től folytatott intenzív kutatások ellenére nem volt ismert, majd korábbi előfordulása után 60 évvel, 2019-ben mutatták ki újra jelenlétét Délkelet-Szlovákiában, Svätušé település határában (BALLA & KRIŠTÍN 2019). Ez az élőhely a Dél-Nyírségtől kb. 100 km-re található északra, illetve a homoki vegetációban bővelkedő Nyírség középtáji északi részeitől csupán 20–25 km-re van. A felvidéki és dél-nyírségi élőhelyek között biztosra vehető az összefüggés a szinte azonos évtől újra tapasztalható pozitív állományváltozási trend tekintetében, habár a köztes élőhelyekről (Nyírség középső és északi részéről) publikált információ nem ismert a 2020-as évek időszakából.

2023. február és 2025. április között megvalósított délkelet-szlovákiai kutatások kimutatták (KRIŠTÍN & BALLA 2025), hogy az *Acrotylus insubricus* előfordulása a faj által rendszeresen használt élőhelyeken február közepétől májusig, majd július 21-től novemberig tapasztalható. Feltételezhető, hogy a dél-nyírségi élőhelyeken (ahol ilyen jellegű kutatások nem történtek) ehhez hasonló időszakban észlelhető a faj. Ennek alapján kijelenthető, hogy a 2012–2013-as késői mintavételek 1–1,5 hónapos időtartamban (július közepétől augusztus

végéig) átfedést mutatnak az önbeásósáska aktivitási időszakával, így előfordulása esetén észlelhető lett volna.

Fenológiai szempontból említésre érdemes, hogy Mikepércs határában, a Nyárfás-hegyi-legelő területén nyílt homoki gyepen (47.4290, 21.6534) végzett rendszeres megfigyelések alapján az önbeásósáska egész október hónapban jelen volt alacsony egyedszámban, illetve 2025. november 15-én is látható volt még egy példány a 14 °C-os őszi időben kora délután, párától nedves talajfelszínen. Ebben az időszakban már több éjjel 0 °C körüli hőmérséklet volt jellemző. December 3-án 10 °C-ban már nem mutatkoztak példányai. A november közepi dél-nyírségi előfordulás azonos jelenség, mint amit Délkelet-Szlovákiában észleltek (KRISTÍN & BALLA 2025). A kifejlett egyedek telelnek át a talajban (NAGY 1958, IORGU & IORGU 2008).

Alábbiakban mindkét faj esetében 3–3 példa mutatja be az előfordulásokat. A fényképeken láthatók a faji bélyegek, így a 2025-ben észlelt egyedekről részletes leírás nem készült.

Önbeásósáska (*Acrotylus insubricus*) példányok archivált fotókon:

2025. augusztus 27. Debrecen, Fancsika I. tározótól délre: VESZELINOV (2026a)

2025. augusztus 28. Debreceni Nagyerdő TT: VESZELINOV (2026b)

2025. szeptember 15. Hajdúhadház temető: VESZELINOV (2026c)

Pontozott repülőszöcske (*Phaneroptera nana*) példányok archivált fotókon:

2025. szeptember 3. Debrecen, Vekeri-tó: VESZELINOV (2026d)

2025. szeptember 19. Hajdúbagos, Nagy-nyomás: VESZELINOV (2026e)

2025. szeptember 23. Debrecen, Cserei-dűlő: VESZELINOV (2026f)

A pontozott repülőszöcske esetében 2018 utáni évekből, míg az önbeásósáska esetében 2019-től több fényképes előfordulási adat megtalálható az *izeltlabuak.hu* és az *inaturalist.org* oldalon a Dél-Nyírségből, tehát mindkét faj több év óta jelen lehet akár nagyobb számban is a kistájon.

Összefoglalás

Növények és ízeltlábúak között egyaránt ismert, hogy egyes fajok bizonyos években egyáltalán nem, vagy csak szórványosan mutatkoznak, majd más években akár jelentős mennyiségben újra megjelennek. Jelen publikációban kettő egyenesszárnyúfaj bő egy évtized különbséggel tapasztalt jelentős állománynövekedése kerül bemutatásra. A Dél-Nyírség egyenesszárnyú-faunáját az ezredfordulót követően FADEL NADIN vizsgálta. 2012 és 2013 nyarán 86 különböző helyszínen végzett mintavételeket, a gyűjtött anyagot témavezetője, SZÖVÉNYI GERGELY segítségével határozta meg (FADEL 2014). Pontozott repülőszöcskét (*Phaneroptera nana*) csupán egy helyszínen észleltek, míg az önbeásósáska (*Acrotylus*

insubricus) nem került elő 2012 és 2013 nyarán a Dél-Nyírség élőhelyein, csupán korábbi irodalmi adatok szerepeltek a dolgozatban.

2025. évben végzett felmérések során augusztus 1. és szeptember 30. között összesen 56 különböző helyszínen történt keresés a Dél-Nyírség nyugati felében. A mintavételi pontok kis része, kb. 10%-a mutatott átfedést FADEL (2014) gyűjtési helyszíneivel. Ugyanakkor több olyan élőhelyfragmentumban zajlottak megfigyelések (pl. Debrecen-Dombos, hajdúbagosi Nagy-nyomás, hajdúsámsoni Martinkai-legelő), ahol 2012. és 2013. években FADEL NADIN is járt. A 2025-ös felméréssorozat mindkét faj esetében jelentős állományt mutatott ki a Dél-Nyírség területén, a pozitív állományváltozási trend látványos a 12–13 évvel korábbi kutatáshoz képest. Minden felkeresett település közigazgatási területén előkerült mindkét faj.

Pontozott repülőszöcskét 27 mintavételi ponton sikerült kimutatni minimálisan 56 példányban, illetve egy további helyszínen 10 példánytól nagyobb mennyiségben volt jelen (így összesen minimum 66 példány került meg 2025-ben). A magyar faunában 1948-ban kimutatott faj (NAGY 2005) korábban meghódította hazánkat, de az utóbbi években ez a terjeszkedés jelentős pozitív állományváltozási trendben is megmutatkozott a Dél-Nyírségben.

Önbeásósáska 34 mintavételi helyen volt jelen, ezek közül 11 helyszínen tömegesen, azaz 100 példány fölötti mennyiségben fordult elő, további 11 helyszínen pedig tíznél több példány mutatkozott. A 2025. évi 56 mintavételi pont egyötödénél, illetve a 34 előfordulási helyszín egyharmadánál tömeges előfordulásával domináns faj volt az egyenesszárný-közösségen belül. Előfordulását az IUCN 2016. évi elterjedési térképe (HOCHKIRCH *et al.* 2016) ugyan nem jelzi innen, de nem új betelepülő a Dél-Nyírségben, mivel a faj jelenléte ismert volt már a korábbi két évszázadból. A 2020-as években a dél-nyírségi és délkelet-szlovákiai adatok alapján az önbeásósáska ezekben a régiókban jelentős pozitív állományváltozási trendet mutatott korábbi élőhelyeinek újrakolonizálásával.

Az IUCN információi szerint (HOCHKIRCH *et al.* 2016) az önbeásósáska állományváltozásának európai trendje nem ismert, míg a pontozott repülőszöcske európai állománya növekszik (HOCHKIRCH *et al.* 2019). A vizsgált két taxon Európában nem tartozik a veszélyeztetett fajok közé. Magyarországon egyik vizsgált faj sem élvez jogszabályi védeltséget.

Köszönetnyilvánítás. A publikáció létrejöttében és véglegesítésében segítségemre volt DEMETER LÁSZLÓ. Az *izeltlabuak.hu* weboldalra feltöltött adataim határozását DOBOS ZSOLT validálta. Köszönet nekik közreműködésükért.

Irodalomjegyzék

- BALLA, M. & KRIŠTÍN, A. (2019). *Acrotylus insubricus* (Orthoptera, Acrididae) rediscovered at the northern edge of its range after 60 years. *Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle "Grigore Antipa"*, 62(2), 185–189. <https://doi.org/10.3897/travaux.62.e48697>
- FADEL, N. (2014). *A Dél-Nyírség egyenesszárný együttese – természetvédelmi értékelésük*. Diplomadolgozat, Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar, Budapest
- HARZ, K. (1969). *Die Orthopteren Europas / The Orthoptera of Europe (Vol. I.)* The Hauge.

- HARZ, K. (1975). *Die Orthopteren Europas / The Orthoptera of Europe (Vol. II.)* Series Ent. 11. The Hauge.
- HOCHKIRCH, A., SZÖVÉNYI, G., KRISTIN, A., CHOBANOV, D. P., RUTSCHMANN, F., WILLEMSE, L. P. M., KLEUKERS, R. & PRESA, J. J. (2016). *Acrotylus insubricus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T15431156A70802618. (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)
- HOCHKIRCH, A., WILLEMSE, L. P. M., RUTSCHMANN, F., CHOBANOV, D. P., KLEUKERS, R., KRISTIN, A., PRESA, J. J. & SZÖVÉNYI, G. (2019). *Phaneroptera nana*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T68451285A140754022. (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)
- IORGU, I. Ș. & IORGU, E. I. (2008). *Bush-crickets, Crickets and Grasshoppers from Moldavia (Romania)*. PIM, Iași.
- KOČÁREK, P., HOLUŠA, J., VIDLIČKA, L. (2005). *Blattaria, Mantodea, Orthoptera & Dermaptera of the Czech and Slovak Republics. Illustrated key 3. Blattaria, Mantodea, Orthoptera & Dermaptera České a Slovenské republiky. Ilustrovaný klíč 3.* Kabourek.
- KRIŠTÍN, A. & BALLA, M. (2025). Expansion or recolonization: Distribution and ecology of the pontic-mediterranean species of genus *Acrotylus* (Orthoptera) at the northern border of their range. *Journal of Orthoptera Research*, 34, 265–272. <https://doi.org/10.3897/jor.34.149244>
- KRIŠTÍN, A., ČERNECKÁ, L. & JARČUŠKA, B. (2022). *Review of distribution of two expansive Phaneroptera species (Orthoptera, Tettigoniidae) with case study from Slovakia*. III European Congress on Orthoptera Conservation (Leiden, The Netherlands), Book of abstracts: 15–16.
- MATUS, G., RÁCZ, I. A. & BÁTHORI, F. (2017). *Legelt és bekerített mézkerülő nyílt homoki gyepek hangya és egyenesszárnyú közösségei*. Poszter. XI. Magyar Természettudományi Biológiai Konferencia, Eger.
- MOCSÁRY, S. (1877). Bihar és Hajdu megyék hártya-, két-, reczés-, egyenes- és félröpi. *Mathematikai és Természettudományi Közlemények*, 14, 37–80.
- NAGY, A. & RÁCZ, I. A. (2007). A hazai Orthoptera fauna 10 x 10 km-es UTM alapú adatbázisa, In KÖVICS G. & DÁVID I. (szerk.): *12. Tiszántúli Növényvédelmi Fórum előadások. Proceedings*. Debreceni Egyetem, Debrecen, 189–198.
- NAGY, B. (1958). Ökológiai és faunisztikai adatok a Kárpátmedence sáskáinak ismeretéhez. *Rovartani közlemények*, 11(9), 217–232.
- NAGY, B. (2005). Orthoptera fauna of the Carpathian basin - recent status of knowledge and a revised check-list. *Entomofauna carpathica*, 17, 14–22.
- RÁCZ, I. A. (2001). Egyenesszárnyú együttesek életforma-spektrumának változása a száraz és félszáraz gyepek struktúrájának függvényében. *Állattani Közlemények*, 86, 29–56.
- SIROKI, Z. (1966). Adatok hazánk Saltatoria faunájához. *A debreceni Déry Múzeum évkönyve*, 1965, 397–402.
- SZÖVÉNYI, G., NAGY, B. & PUSKÁS, G. (2016). Evaluation of the Orthoptera fauna of Hungary – a nature conservation approach. In PUSKÁS, G. & SZÖVÉNYI, G. (szerk.): *Első Magyar Orthopterás Találkozó, 2016*. Program és összefoglalók, Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, p. 27.
- TÖRÖK, J. (1882). Debreczen Rovarfaunája. In: ZELIZY D. (szerk.): *Debreczen sz. királyi város egyetemes leírása*, 181–213.
- VESZELINOV O. (2026a). *Önbeásósáska*. Izeltlabuak.hu közösségi ismeretterjesztés, segítünk egymásnak megismerni Magyarország élővilágát. <https://www.izeltlabuak.hu/talalat/578369> (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)
- VESZELINOV O. (2026b). *Önbeásósáska*. Izeltlabuak.hu közösségi ismeretterjesztés, segítünk egymásnak megismerni Magyarország élővilágát. <https://www.izeltlabuak.hu/talalat/578368> (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)

- VESZELINOV, O. (2026c). *Őnbeásósáska*. Izeltlabuak.hu közösségi ismeretterjesztés, segítünk egymásnak megismerni Magyarország élővilágát. <https://www.izeltlabuak.hu/talalat/578370> (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)
- VESZELINOV, O. (2026d). *Pontozott repülőszöcske*. Izeltlabuak.hu közösségi ismeretterjesztés, segítünk egymásnak megismerni Magyarország élővilágát. <https://www.izeltlabuak.hu/talalat/578373> (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)
- VESZELINOV, O. (2026e). *Pontozott repülőszöcske*. Izeltlabuak.hu közösségi ismeretterjesztés, segítünk egymásnak megismerni Magyarország élővilágát. <https://www.izeltlabuak.hu/talalat/578371> (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)
- VESZELINOV, O. (2026f). *Pontozott repülőszöcske*. Izeltlabuak.hu közösségi ismeretterjesztés, segítünk egymásnak megismerni Magyarország élővilágát. <https://www.izeltlabuak.hu/talalat/578372> (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)
- <https://www.izeltlabuak.hu/faj/pontozott-repuloszocske/terkep> (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)
- <https://www.izeltlabuak.hu/faj/onbeasosaska/terkep> (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)
- <https://www.inaturalist.org/taxa/465767-Acrotylus-insubricus#map-tab> (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)
- <https://www.inaturalist.org/taxa/132070-Phaneroptera-nana#map-tab> (utolsó megtekintés: 2026. január 26.)

Significant increase in the populations of Southern Sickle Bush-cricket (*Phaneroptera nana*) and Common Digging Grasshopper (*Acrotylus insubricus*) in the Southern Nyírség after 2020

OTTÓ VESZELINOV

H-4271 Mikepércs, Petőfi utca 59/2, Hungary

E-mail: veszelinovo@gmail.com

ÁLLATTANI KÖZLEMÉNYEK (2026) 111(1): 41–55.

Abstract. Faunistic surveys conducted at 86 sampling sites in habitats of the Southern Nyírség region during 2012–2013 recorded the Southern Sickle Bush-cricket at only a single locality, while the Common Digging Grasshopper was not detected. In contrast, a survey campaign conducted in 2025 across 56 sites revealed a substantial increase in the populations of both species. The Southern Sickle Bush-cricket was recorded at 27 sampling sites with at least 56 individuals, and at one additional site with more than 10 individuals. The Common Digging Grasshopper occurred at 34 sampling sites, being abundant at 11 sites and present with more than ten individuals at a further 11 sites. In the 2025 survey, the Common Digging Grasshopper was a dominant species within the orthopteran community at one-fifth of all sampling sites and at one-third of its 34 occurrence sites.

Key words: biogeography, Common Digging Grasshopper, distribution, Nyírség, Orthoptera, population change, recolonisation, Southern Sickle Bush-cricket

Accepted: 11.08.2026

Published online: 22.08.2026

Melléklet: felmérési helyszínek, dátumok, észlelt példányszámok 2025-ben. 1–25. sorok.
Appendix. Survey locations, dates, numbers of specimens observed in 2025. Rows 1–25.

Település	Helyszín	Koordináta
Debrecen	Cserei-dűlő	47.538616, 21.716502
Debrecen	Fancsika-II keleti oldala	47.498330, 21.741908
Debrecen	Vénkert, belterület	47.538972, 21.612121
Debrecen	Dombostanyától északra	47.618378, 21.711577
Debrecen	Fancsika-I K-i medre	47.512158, 21.732038
Debrecen	Fancsika-I-től délre	47.510071, 21.729677
Debrecen	Vekeri-tó ÉNY-i gátja	47.450700, 21.680368
Debrecen	Kelence u. eleje	47.564943, 21.679460
Debrecen	Apafa, Juharfa u. homokos dűlőút mellett	47.577769, 21.665255
Debrecen	Nagyerdő belső területe	47.578507, 21.641051
Debrecen	Nagyerdő belső területe, tarvágások melletti homokos föld-út	47.575989, 21.614465 47.573542, 21.610560
Debrecen	Nagyerdő légvezeték pászta x lovarda út	47.570227, 21.610624
Debrecen	Vekeri-tó K-i oldalán kaszált gyepek fasorokkal	47.446107, 21.683318
Debrecen	Nagyerdő légvezeték-pászta NY-i vége	47.570335, 21.603200
Debrecen	Bánktól délre	47.468607, 21.735465
Debrecen	Bánk, Szárcsás-ér mellett	47.457306, 21.731088
Debrecen	Nyárfa-lapos-dűlőtől É-ra, banki láptó (?)	47.449283, 21.748855
Debrecen	Nyárfa-lapos-dűlő és Varjasy-tanya között	47.446859, 21.756794
Debrecen	Mézeshegyi-tó kiszáradt medrének NY-i old.	47.452620, 21.704438
Debrecen	Mézeshegyi-tótól D-re mg.-i terület	47.445684, 21.716196
Debrecen	Nagyerdő belső része ÉNY-i negyedben	47.578479, 21.613178
Debrecen	Nagyerdő ÉNY-i széle mellett száraz gyepek	47.587663, 21.610940
Hajdúbagosa	Nagy-nyomás É-i része	47.413342, 21.676500
Hajdúbagosa	Nagy-nyomás középső része	47.409784, 21.674826
Hajdúbagosa	Nagy-nyomás NY-i része	47.406561, 21.669075
Hajdúhadház	Temetőtől É-ra adótorony környéke	47.681707, 21.686971
Hajdúhadház	Lőtér NY-i bevezető földút menti gyepek	47.681996, 21.695383

Melléklet. 1–25. sorok. Folytatás
Appendix. Rows 1–25. Continued

Növényzet leírása	Mintavétel dátuma	10x10 UTM	Önbe- ásósáska pld.	Ponto- zott rsz.pld.
gyomos-száraz kaszáló, és sásos-fűzbokros üde folt	2025.09.23.	ET56	3	5
Bodzás-ér partja bokrokkal	2025.08.08.	ET56		3
lakótelepi parkolóban kocsin	2025.08.20.	ET46		1
homoki gyeppel nyílt felszínnel	2025.08.23.	ET57	100+	
keserűfűves, gyékényes medervegetáció	2025.08.27. és 09.15.	ET56		10+
fűzbokrokkal tarkított, kaszált üde gyeppel	2025.08.27.	ET56	1	3
erdő és meder közötti gát degradált növényzete	2025.08.27.	ET55		3
degradált telephelyi gyeppel sok nyílt felszínnel	2025.08.28.	ET56	30	3
mezsgyenövényzet szántók között, almáskert	2025.08.28.	ET56	30	
kidőlt fa és földút keresztút tisztása, száraz gyeppel	2025.08.28.	ET46		2
sok nyílt felszín, gyér száraz növényzet	2025.08.28.	ET46	40	
nyílt, száraz gyeppel, erdőszélen	2025.08.28. és 09.19.	ET46	30	1
száraz, néhol üdőbb kaszáló erdőszélen	2025.09.03.	ET55		1
földút menti mezsgye és vasúti töltés környéke	2025.09.19.	ET46	1	1
homoki kaszáló nyílt foltokkal és burgonyaföld	2025.09.21.	ET55	100+	1
fűzbokros, csatornás üde kaszáló	2025.09.21.	ET55	10+	3
sásos, fűzbokros láprét NY-i része	2025.09.21.	ET55		8
lucernás, száraz mezsgye és aranyvesszős kökényes	2025.09.21.	ET55	10+	1
betyárkórós, gyékényes száraz meder	2025.09.23.	ET55		2
gyomos lucernás és nyílt felszínű, gyomos homoki legelő	2025.09.23.	ET55	100+	
vöröstölgyes, öreg nyaras és nyílt homokfelszínű friss telepítés határa	2025.09.30.	ET46	10+	1
légvezeték alatt száraz homoki gyeppel erdőszélen	2025.10.17.	ET47	5	
fenyvestől É-ra zárt és nyílt homoki gyeppel	2025.09.19.	ET55	10+	
mélyebben fekvő üdőbb, de alacsony gyeppel	2025.09.19. és 10.29.	ET55	10+	
zárt homoki gyeppel erdőfolt és gémeskút között	2025.09.19.	ET55	10+	1
homokbuckákon nyílt homoki gyeppel	2025.09.15.	ET58	100+	
erdőszélek és zárt, de alacsony homoki gyeppel	2025.09.15.	ET58	10+	

Melléklet. Folytatás: 26–42. sorok.
Appendix. Continued: rows 26–42.

Település	Helyszín	Koordináta
Hajdúhadház	Rekultivált lerakótól K-re 200 m-re	47.683556, 21.706111
Hajdúhadház	Rekultivált lerakó ÉK-i sarkánál	47.682516, 21.698987
Hajdúsámson	Martinkai-legelő É-i részének közepe	47.581411, 21.772883
Hajdúsámson	Martinkai-legelő É-i részének K-i széle	47.582685, 21.779320
Hajdúsámson	Településtől É-ra Hosszú-rét	47.621878, 21.742504
Hajdúsámson	Településtől É-ra	47.616931, 21.741860
Hajdúsámson	Martinkai-legelő NY-i része	47.572102, 21.780655
Hosszúpályi	Településtől É-ra	47.412761, 21.738942
Hosszúpályi	Településtől É-ra, Pályi-ér völgye	47.421008, 21.739113
Mikepércs	Nyárfás-hegyi legelő DNY-i bevezető út eleje	47.430689, 21.643927
Mikepércs	Nyárfás-hegyi legelő DNY-i része	47.429034, 21.653368
Mikepércs	Nyárfás-hegyi legelő ÉNY-i része	47.437874, 21.659848
Mikepércs	Vekeri-tavi evezőspálya déli ötöde és gátja	47.442334, 21.679413
Mikepércs	ÉK-i külterület, Cigány-domb-dűlő	47.449705, 21.650236
Mikepércs	Nyárfás-hegyi-legelő DK-i sarka	47.429457, 21.664054
Monostorpályi	Liget-tanyától DNY-ra	47.432368, 21.788219
Monostorpályi	Liget-tanyától DNY-ra	47.433311, 21.785601

Melléklet. 26–42. sorok. Folytatás
Appendix. Rows 26–42. Continued

Növényzet leírása	Mintavétel dátuma	10x10 UTM	Önbe- ásósáska pld.	Ponto- zott rsz.pld.
fenyves-akácós erdők közötti zárt homoki gyepterület	2025.09.15.	ET58	10+	3
nyílt homoki gyepterület sok nyílt felszínnel	2025.09.15.	ET58	100+	
száraz, alacsony homoki gyepterület csupasz talajjal	2025.09.05.	ET57	100+	
száraz, alacsony homoki gyepterület, mélyebb részeken sásos-kétszikűs üde foltok	2025.09.05. és 10.29.	ET57	100+	
nyaras-fűzes mellett üde gyepterület	2025.09.22.	ET57		1
nyílt homoki gyepterület változó vegetáció magassággal	2025.09.22.	ET57	100+	
nyílt, változó magasságú homoki gyepterület+közeli sásos	2025.09.22.	ET56	100+	
idős nyaras mellett gyomos szántók pl. cirokkal	2025.09.23.	ET55	100+	2
nyaras-fűzes-kökényes csat. mentén változó magas üde gyepterület	2025.09.23.	ET55	3	1
2 m mély árok 1,5 magas növényzete és nyárfás, akácós erdőszél, valamint földúttól D-re gyomos napraforgó tábla nyílt homoki felszíne	2025.09.01.	ET45	5	3
nyílt homoki gyepterület zuzmós homokbuckákkal és sok nyílt felszínnel	2025.09.01., 10.04., 10.29. és 11.15. (8 faj)	ET45	10+	
fűzbokros-sásos, néhol aranyvesszős vagy betyárkórós magasabb állomány akácós erdő szélén	2025.09.01.	ET55	3	
víznélküli meder keserűfűvel, náddal, bokorfűzzel	2025.09.03.	ET55	1	1
felhagyott lucernás térdig érő hol zárt, hol nyílt növényzettel és akácerdő szélén mezsgye	2025.09.15.	ET45	10+	
néhol szikesedő alacsony gyepterület, mélyebb foltok sással	2025.09.23. és 10.29.	ET55	10+	
fűzbokros, sásos kiszáradt láprét	2025.09.21.	ET55		2
hol nyílt, hol zárt (ezüstperjés, térdig érő) homoki gyepterület	2025.09.21. és 10.08.	ET55	100+	3
Összesen-pld.:			152	56
10+ helyszínek			11	1
100+ helyszínek			11	